

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาพัฒนาการทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกง หมู่ที่ 1 ตำบลกง อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ได้แก่ การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกงก่อนมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ปีพุทธศักราช 2504 ศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกงหลังจากมีแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปีพุทธศักราช 2504 – ปัจจุบัน และปัจจัยที่ทำให้ชุมชนบ้านกงปรับตัวต่อการคงอยู่ทางเศรษฐกิจในอนาคต

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่ออธิบายให้เห็นพัฒนาการทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกง ทางด้านสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกงก่อนมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ปีพุทธศักราช 2504 สภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกงหลังมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ปีพุทธศักราช 2504 – ปัจจุบัน และ การปรับตัวของชุมชนต่อการคงอยู่ทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกงในอนาคต โดยมีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ 2 ส่วนคือ

1. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - participant Observation)
2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview)

ผู้ให้ข้อมูล

ในการศึกษาภาคสนาม เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ภายใต้กรอบแนวคิดจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้รู้ภายในชุมชนบ้านกง เพื่อให้ได้ข้อมูลของพัฒนาการทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกง หมู่ที่ 1 ตำบลกง อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ทั้งในด้านสภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกงก่อนมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ปีพุทธศักราช 2504 สภาพการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกงหลังมี

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ปีพุทธศักราช 2504 และการปรับตัวของชุมชนบ้านงต่อการคงอยู่ทางเศรษฐกิจในอนาคต โดยผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มีคุณสมบัติดังนี้ คือ

1. ชาวบ้านชุมชนบ้านง ผู้เคยประกอบอาชีพทำการประมงน้ำจืดหรือเกี่ยวข้องกับอาชีพทำการประมง และจากการมีแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ก่อนปีพุทธศักราช 2504 และหลังจากมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (2404 – 2550)

2. ผู้ที่มีอายุ 60 ปี จะให้ข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้ว

3. ผู้ที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไปจะให้ข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบัน

การตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจะสัมภาษณ์เพื่อเป็นการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลตามคุณสมบัติข้างต้น

แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล สำหรับการเก็บข้อมูลจากบุคคลนั้น ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ที่เคยประกอบอาชีพการประมง การเกษตรกรรม และเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนบ้านง หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านง อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย โดยจะต้องอยู่ในชุมชนบ้านงมาแล้วไม่น้อยกว่า 20 ปี

2. ผู้ให้ข้อมูลรอง ได้แก่บุคคลอื่นๆ ในชุมชน ซึ่งให้ข้อมูลอื่นๆ ที่เป็นบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนบ้านง หมู่ที่ 1 ตำบลง อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

แหล่งข้อมูลที่เป็นสถานที่ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้เลือกพื้นที่ชุมชนบ้านง หมู่ที่ 1 ตำบลง อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย โดยเป็นการเลือกแบบเจาะจง ทั้งนี้เพราะชุมชนบ้านงเป็นชุมชนหมู่บ้านที่ยังมีความเป็นชุมชนที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดอยู่ แต่อย่างไรก็ตามท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลง จึงทำให้ชุมชนบ้านงในปัจจุบันอยู่ในช่วงของการปรับตัวเพื่อรับกับสิ่งใหม่ๆ ที่กำลังเข้ามาสู่ชุมชน ชุมชนบ้านงจึงเป็นชุมชนชนบทแห่งหนึ่ง ซึ่งมีความเหมาะสมในการศึกษาวิจัยด้านพัฒนาการทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. พื้นที่เป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้คือ ชุมชนบ้านง หมู่ที่ 1 ตำบลง อำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย

2. ขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้เลือกศึกษาพัฒนาการทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านง เนื่องจากเป็นพื้นที่ค้าขายปลาน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ โดยจะทำการศึกษาใน 3 ส่วนด้วยกันคือ หนึ่งศึกษาสภาพเศรษฐกิจชุมชนบ้านงก่อนมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติฉบับที่ 1 ปีพุทธศักราช 2504 สองศึกษาสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชน บ้านกงหลังมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ปีพุทธศักราช 2504 และสามศึกษา การปรับตัวของชุมชนบ้านกงต่อการคงอยู่ทางเศรษฐกิจตั้งแต่พุทธศักราช 2504 - 2550

3. ระยะเวลาในการวิจัย คือ มกราคม 2549 – ธันวาคม 2550

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ แนวการสัมภาษณ์ โดยแนวคำถามที่สัมภาษณ์จะ ครอบคลุมประเด็นการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ-นามสกุล อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่ในปัจจุบัน จำนวนสมาชิกในครอบครัว วัน เดือน ปี และสถานที่ที่ให้ สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านกงในรอบ 50 ปีจนถึงปัจจุบัน ซึ่ง ประกอบด้วย ชุมชนบ้านกงในอดีต ก่อนมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกเมื่อปี พุทธศักราช 2504 ชุมชนบ้านกงหลังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตอนที่ 3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของบ้านกง ประกอบด้วย การจับปลาน้ำจืด เป็นอาชีพหลัก ชาวบ้านเปลี่ยนแปลงจากอาชีพเดิม ประเพณีทำบุญในเทศกาลต่างๆ การรักษาโรค ด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน ผู้ทรงสายเวทย์ ชาวบ้านที่อพยพมาจากที่อื่น การส่งข้าวส่งแกงของ ชาวบ้าน สภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวโดยทั่วไป (โดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน)

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับการปรับตัวทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย การประกอบอาชีพ ประเพณีวัฒนธรรม สิ่งอำนวยความสะดวก การศึกษาเล่าเรียน สภาพการประกอบอาชีพ สภาพแวดล้อม ภาวะหนี้สินและรายได้ และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ลักษณะคำถาม จะป็นแบบการพูดคุยสนทนาอย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับเรื่องพัฒนาการด้านเศรษฐกิจของชุมชน บ้านกง

ในการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยในครั้งนี้มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. สร้างแนวทางการสัมภาษณ์ จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วยการทบทวน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสร้างกรอบแนวคิด การเปลี่ยนแปลง ของชุมชนในรอบ 50 ปีจนถึงปัจจุบัน ชุมชนบ้านกงในอดีต ก่อนมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับแรกพุทธศักราช 2504 ชุมชนบ้านกงหลังมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจ แล้วร่างเป็น แนวสัมภาษณ์

2. ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจเพื่อแก้ไขและปรับปรุง
3. นำกลับมาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมแนวการสัมภาษณ์อีกครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม จนในที่สุดได้เป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การเก็บข้อมูลจากเอกสาร
2. การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

การเก็บข้อมูลจากเอกสาร ในส่วนของการเก็บข้อมูลที่เป็นเอกสารนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่เป็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนต่างๆ ในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำมาใช้เป็นกรอบการวิจัยในส่วนของพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นตัวกำหนดวิถีชีวิตของคนภายในชุมชนบ้านกง ไม่ว่าจะเป็นไปในทางที่เป็นบวกหรือลบที่เกิดขึ้น และการเปลี่ยนแปลงและการดำรงอยู่ของชุมชนในอนาคต

นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้เก็บข้อมูลที่เป็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมต่างๆ ในจังหวัดสุโขทัย ทั้งในด้านแนวคิด รูปแบบและเนื้อหาของประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ตลอดจนการปรับตัวของบ้านกงต่อความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการอธิบายปรากฏการณ์ของการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกงต่อไป

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในส่วนของการเก็บข้อมูลการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. การสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - participant Observation) ผู้วิจัยใช้วิธีการเข้าไปสังเกตขณะที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบอาชีพประจำวันอยู่ เป็นการสังเกตสภาพการณ์ต่างๆ ไปเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเป็นประจำของประชาชนบ้านกง สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ให้ข้อมูลอีกด้วย

2. การสัมภาษณ์ ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้แนวการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview Guideline) เป็นการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ โดยจะกำหนดกรอบประเด็นการสัมภาษณ์ที่ต้องการไว้ก่อน การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยจะทำการเข้าไปสัมภาษณ์ 2-3 ครั้ง หรือจนกว่าจะได้ข้อมูลครบถ้วนทุกประเด็นของคำถาม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยกำหนดกรอบประเด็นการสัมภาษณ์ที่ต้องการไว้ จะทำให้ได้ข้อมูล

ที่ครอบคลุมและมีความหลากหลายที่อยู่ภายใต้กรอบประเด็นที่ต้อง ซึ่งจะทำให้ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลที่หลากหลายภายใต้กรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งระยะของการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ระยะดังนี้

1. การสร้างความสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้เข้าพบกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยเบื้องต้นจะพูดคุยทั่วๆ ไปก่อนขณะที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมาประกอบอาชีพหลักประจำวัน จากนั้นผู้วิจัยได้ไปพบกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลก็จะสนทนาเบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทั่วๆ ไป เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและเป็นการแนะนำตัวของผู้วิจัยให้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้รู้จัก ซึ่งทำให้ได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูลต่อไป

2. การสำรวจเบื้องต้นเพื่อศึกษาสภาพทั่วๆ ไปของพื้นที่ และเป็นการพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งได้แก่ ผู้เคยประกอบธุรกิจที่บ้านงมาก่อน นอกจากนั้นการสำรวจเบื้องต้นจะทำให้ได้ข้อมูลของสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบ้านงในยุคต่างๆ อีกด้วย

การติดตามการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการติดตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล หลังจากที่ได้พูดคุยกันมาก่อนหน้านี้แล้ว ผู้วิจัยจะกลับไปพบกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอีกครั้งเพื่อซักถาม ในลักษณะเจาะลึกถึงรายละเอียดของการประกอบธุรกิจ ซึ่งได้แก่ แนวคิด รูปแบบการประกอบธุรกิจ ตามประเด็นที่ได้กำหนดเอาไว้ล่วงหน้า ผู้วิจัยใช้วิธีการเข้าถึงข้อมูลอย่างเป็นทางการ โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบ (Snowball Technique) กล่าวคือ เริ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลักคนหนึ่งก่อนและให้ผู้ให้ข้อมูลหลักดังกล่าว แนะนำให้ผู้วิจัยได้รู้จักกับผู้ให้ข้อมูลหลักคนต่อไป และอีกวิธีหนึ่ง คือ เริ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลักคนหนึ่งก่อน เมื่อผู้ให้ข้อมูลหลักคนนั้นกล่าวถึงบุคคลอื่น ซึ่งมีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ผู้วิจัยก็จะไปสัมภาษณ์บุคคลนั้นๆ ต่อไปอีก ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจในปัจจุบันและผู้ประกอบธุรกิจในอดีต ผู้เคยประกอบธุรกิจในปัจจุบันจะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจที่ทำอยู่ในปัจจุบันและสถานการณ์ทั่วๆ ไปของสังคมในปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อการประกอบธุรกิจในอนาคต ส่วนผู้ที่เคยประกอบธุรกิจในอดีต จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจในอดีต จุดเปลี่ยนที่ทำให้การประกอบธุรกิจเปลี่ยนไป

การบันทึกข้อมูล ในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้ง ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยตนเองตลอดระยะเวลาของการศึกษาวิจัย โดยการเข้าไปเก็บข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 2 ปี แล้วบันทึกข้อมูลทันทีทุกวัน หลังจากนั้นจะนำข้อที่เก็บมาได้มาเรียบเรียงแล้วเขียนลงในบันทึกภาคสนามอีกครั้ง การบันทึกข้อมูลดังกล่าว ทำให้ผู้ศึกษาวิจัยได้ทบทวนประเด็นในการเก็บข้อมูลและมีการวางแผนในการเก็บข้อมูลครั้งต่อไป เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ในบางประเด็นที่ต้องการรายละเอียดเพิ่มเติมและการเก็บข้อมูลในบางประเด็นที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ถึงพัฒนาการเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกง หมู่ที่ 1 ตำบลกง อำเภอ
กงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ทั้งในด้านแนวคิด รูปแบบและเนื้อหาของพัฒนาการเศรษฐกิจของบ้าน
กง ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วนคือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากข้อมูลดิบ ที่เก็บรวบรวมมาจากภาคสนาม วิจัยโดย
ใช้วิธีการวิเคราะห์ตลอดเวลาที่เก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น จะทำทั้งใน
ภาคสนามและหลังจากออกภาคสนามแล้ว

2. การวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลที่ผ่านมาการวิเคราะห์ในเบื้องต้นแล้ว โดยการจัด
หมวดหมู่ของข้อมูลก่อน แล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและดำเนินการเขียน
รายงานการวิจัยในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ด้วยการ
พรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ตามวัตถุประสงค์และประเด็นการวิจัย แล้วนำเสนอผล
การศึกษาเป็นบทต่างๆ ดังต่อไปนี้

- บทที่ 1 บทนำ
- บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย
- บทที่ 4 สภาพเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกงก่อนพุทธศักราช 2504
- บทที่ 5 สภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกงหลังมีแผนพัฒนา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (2504 – 2550)
- บทที่ 6 การปรับตัวทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านกง
- บทที่ 7 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ